

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eestimaa Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 8

August 1931. a.

VII aastakäik

Tellimise hind postliga: aastas 100 senti 6 kuu peale 55 „ 1 „ „ 10 „ Välismaale aastas 150 s.	Ilmub kord kuus. Talitus ja toim.: Tallinn, Tehnika 17, k. 15 Telefon 428-35. Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutised. Üksiknumber 10 senti.	Kuulutuste hinnad: 1 lhk. kr. 20.— 1/2 „ „ 10.— 1/4—6.— ja 1/8 lhk. „ 3.— Teksti ees — 50% kallim
--	--	--

SISU: 1) Sotsiaalkindlustuse arengut takistavaid põhjusi — *L. Prolet.* 2) Ema ja imiku-kaitse teostamise võimalusi Eestis — *L. Johanson.* 3) Pärvusest ja tüttervishoiust — *Dr. H. Jürgenson.* 4) Ebaarstidest. 5) Viljandi ühishaigekassa „Abi“ tegevusest. 6) Haigekassade elust Eestis. 7) E. Haigekassade Liidu teateid. 8) Sotsiaalkindlustusest välismaal. 9) Töökaitse. 10) Tööpuudus. 11) Mitmesugust. 12) Surma lõikus.

Sotsiaalkindlustuse arengut takistavaid põhjusi. Haigekassade tegelastest ja tööliklassi esindajaist.

L. Prolet.

Sotsiaalkindlustus ei näita Eestis arengut: kaugemale veneaegsetest haigus- ja õnnetuskindlustusest pole jõutud. Isegi nende seaduste käsitamise alal võib märkida reaktsiooni: riigikohuski on nii mõndagi teisiti seletanud,

kui seni tegelikus elus praktiseeriti. E. Tööliste Kinnitusühisuse seisukohad, mis sageli risti vastu käivad haigekassade ja ta osaliste huvidele, on väga tihti leidnud tunnustamist. Reaktsioonina võib märkida ka neid uusi korral-

N. Petrow.

Ahjukütja.

dusi, mis hariduse- ja sotsiaalministeeriumi poolt viimasel aastal maksuma on pandud riigiteenijate ja -töölise arstiabi suhtes, aga ka väiksemate pensioonide kärpimist.

Rahvasteliidu tööbüroo aruanne märgib terve rea maid, kus sotsiaalkindlustust ka läinud aastal on tunduvalt täiendatud ja arendatud, uusi seadusi maksuma pandud. Täieliku ülevaate sotsiaalkindlustuse alal läinud aastal välismaal olnud muudatuste kohta toome järgmistes numbrites. See on huvitav ja paljuõpetav ülevaade. Ka Eesti on rahvasteliidu töökonverentsist osa võtnud oma esindajate kaudu. Saadikud, ka töölise kutseühingute esindaja, käivad iga aasta konverentsil ära, tulevad tagasi ja endiselt on kõik vait ja tasa, nagu poleks mingit konverentsi olnudki, kus uusi otsuseid tehti ja seisukohti võeti. Ei, töölise esindajad pole tarvilikuks pidanud anda konverentsi töödest laiematele tööliismassidele isegi mitte ülevaadet, nagu oleks sellest juba küllalt, et seal ärakäidi. Ometi on nende ja neid valinud kutseühingute ülesanne hoolitseda ja võidelda ka selle eest, et töökonverentsi otsused sotsiaalkindlustuse suhtes Eestis mitte ainult teadmiseks ei võetaks, vaid neid ellu viiaks. Liig vähe tuntakse siiski sealpoolgi huvi sotsiaalkindlustuse arengu vastu.

Haigekassades on üle 40.000 töölise osaliseks. Neil pole töökonverentsil esindust siis, kui sotsiaalkindlustuse küsimused päevakorras. Eestis, nagu mujalgi saadavad esindajaid töökonverentsile kutseühingud, kus tegelikult on praegu vaevalt üle 5000 liikme. Selles suhtes on rahvusvahelise tööbüroo põhikiri puudulik.

Konventsioonid, mis rahvusvahelisel töökonverentsil vastu võetud, ratifitseerimiseks ja eriseadustega elluviimiseks soovitatud, võetakse Eestis vaid teadmiseks. Tänavugi on sotsiaalkomisjonile teadmiseks esitatud: 1) konventsiooni eelnõu laevade peale- ja mahalaadimisel tegutsevate töölise kaitse kohta õnnetuste vastu; 2) rekomendatsioon tööõnnetuste ärahoidmise kohta; 3) rekomendatsioon vastutuse kohta kaitseks eest mehaanilise jõuga liikuvatel masinatel; 4) rekomendatsioon vastastikkuse riikidevahelise läbikäimise kohta laevadele peale- ja

mahalaadimisel tegutsevate töölise kaitse suhtes, ja 5) rekomendatsioon tööandjate ja töölise kutseühingute ärakuulamise kohta määruste andmisel laevadele peale- ja mahalaadimisel tegutsevate töölise julgeoleku suhtes.

Kõik korraldused, mis käsitavad töölise elu kaitset.

Varem on teadmiseks võetud rida konventsioone tööõnnetuste, tööstuses ja kaubanduses palgateenijate, majateenijate ja põllutöölise haiguskindlustuse kohta. Näiteks eelmise valitsuse ajal: 1) konventsiooni eelnõu põllutöölise haiguskindlustuse kohta, 2) konventsiooni eelnõu minimaal-palkade kindlaksmääramise meetodide maksmapanemise kohta, 3) konventsiooni eelnõu tööstuses ja kaubanduses töötavate isikute ja majateenijate haiguskindlustuse kohta, 4) konventsiooni eelnõu emigrantide inspeksiooni lihtsustamise kohta laevadel. Rekomendatsioon haiguskindlustuse üldpõhimõtete kohta; 2) minimaal-palkade kindlaksmääramise meetodide kohta; 3) naiste- ja tütarlaste-emigrantide kaitse kohta laevadel; 4) merimeeste tööinspeksiooni üldpõhimõtete kohta.

„Teadmiseks“ tähendab tegelikult — kalevi alla matmist.

Alles 20. VI. 1931 esitati vabariigi valitsuse poolt riigikogule teadmiseks konventsiooni eelnõu naiste töötamise kohta enne ja pärast sünnitamist. Hoolimata hariduse- ja sotsiaalministeeriumi esindaja vastuvaielustest, leidis sotsiaalkomisjoni enamus siiski, et selle konventsiooni elluviimiseks puuduvad takistused ning ei võtnud valitsuse ettepanekut vastu.

On otse kurb seda näha, kui loiid on tol ajal, kus sääraseid küsimusi riigikogu arutab, need ringkonnad, kes sellest eestkätt peaksid huvitatud olema: kutseühingud ja haigekassad oma tege-lastega. Nad nagu ei pane tähelegi, mis tol alal sünnib. Neil nagu polegi seisukohti ja tõekspidamisi. Seda näeme ka teiste seaduste arutamise juures. Näiteks tööaja ja käitisvanemate seaduste juures surusid töösturid, kaubandus- ja tööstuskoja kaudu, omad seisukohad läbi nii, et nende ajakirjandus hiljem kahjuröömus pihku naerab: var-sast sai vasikas. Seda tehti nii: valit-

sus esitas eelnõu. Siis hakati hariduse- ja sotsiaalministeeriumis selle eelnõu kohta, mis juba riigikogus, uuesti kaubandus-tööstuskoja esindajatega läbirääkimisi pidama ning kokkuleppeid sõlmima. Lepitigi kokku terve rea muudatuste kohta, mis pidid varsast vasika tegema. Ja kui need muudatused esitati riigikogu komisjonile ettepanekutena, siis — ministeeriumi esindaja, muidugi ministri volitusel, ühines nendega. Ja nad võeti vastu. Oleks loomulik olnud, kui ka kutseühingute keskliit omad parandused ja täiendused läbi suruda oleks katsunud. Seda aga ei olnud. Ei, koguni suruti distsipliinikorras läbi seisukoht, mille järgi isegi sotsialistliku rühma liigetel ei lubatud ettepanekutega esineda, mis oleks seaduseelnõusid parandanud ja täiendanud, väljaarvatud kutseühingute keskliidu praegune esimees, kes oli aruandjaks ühele neist eelnõudest, mille esitas minister, kes oli varem esimeheks ning kes peale seda, kui valitsus oli juba eelnõud riigikogule esitanud, hakkas läbirääkimisi pidama kaubandus-tööstuskoja esindajaga — paranduste suhtes, mis ka vastu võeti ja seadusi väga tunduvalt halvendasid, nende väärtusest palju kaotades. Nii muudeti mõlemaid eelnõusid nii, et töösturid nüüd võivad tagantjärele pihku naerda: „varsast sai vasikas.“

Töökaitseaduste ja sotsiaalkindlustuse ajaloost nähtub, et need seadused on klassivõitluse viljaks. Klassitunne ja klassivõitlus on Eesti tööliklassi keskel veel väga nõrk. Kobatakse alateadvuses. Seepärast ei tunta ka sotsiaalküsimuste ja sotsiaalseaduste vastu veel tarvilikku huvi, ega suudeta kaitsta tööliklassi seisukohti.

Üleilma on nõudmine püstitatud: töelised tulevad kindlustada tööpuuduse vastu. Seda on ka paljudes riikides tehtud. Eestis töötud toetust ei saa. Oleks aeg, et ka siin tööpuuduse vastu kindlustamise küsimus päevakorda nihutataks, töölisorganisatsiooni selle kohta oma seisukoha avaldaksid. Seda on teinud vaid kongressid, ka haigekassade 9. kongress, kelle resolutsioonid on omaks tunnustanud ka osa kutseühinguid. Kuid kongresside otsustest on liig vähe. Tuleb seda küsimust kõnedes ja kirjutistes tööliismassile selgitada, kindlustusviise ja võimalusi

arutada, kindlustuse teostamist kategeooriliste nõudmistega kordamisega kiirustada. Ei midagi sellesarnast ei näe Eesti töölikonna keskel: kõik on vait ja vaga. Ei kõnesid, ega ka kirjutisi. Ei selgitust, ega seletust. Elatakse vaid väikekodanlist päevast päeva kuidagiviisi venitamise elu.

F. Toidse.

Maavärisemine Armeenias.

Siin on suured puudused mitte ainult kutseühingute, vaid ka haigekassade juhtidel, tegelastel ja asjaajajatel, kes nabanööripiidi veel liig kõvasti kinni on väikekodanlikes ilmavaates, oma kohustused sellega lõppenuks peavad, kui jooksvaid asje ajavad, tarvilikku huvi ei tunne sotsiaal- ja tööliküsimuste ning sotsiaalkindlustuse ja töökaitse vastu, endid ei avalda tol alal pioneeri-dena ja eelväena. Haigekassade teenistuseski on palgalistel kohtadel küllaldaselt inimesi, kes suhtuvad oma ülesannetesse vaid kui leivateenistusse, ilma et nad tööliklassi sotsiaalse tasapinna tõstmisest põrmugi huvitatud oleksid. Loomulik siis, kui ajajooksul nende ja tööliklassi vahel side kaob, nad kui kaks vaenulist laagrit vastamisi on, näiteks Tallinna ühises kassas,

kus volikogu enamus omas alateadvuses ja arusaamatuses teenijatele vaid tööaega pikendab.

Eestis on haigekassades kassaosaliste omavalitsus. Loomulik, kui siis volinikkudeks ja juhatusse valitaks sarnased isikud, kes arusaajamad, arukamad, klassiteadlikumad ning kellel võimist ja tahtmist on töölisklassi olukorra parandamiseks tegutseda. Väga sageli, isegi liig väga sageli valitakse haigekassade juhtivasse personaali aga isikuid, kes oma ilmavaate, oma mõtlemisviisi ja teotsemise poolest võivad on töölisklassile, ta hädadele ja muredele, ta ülesannetele ja nende täitmise vahenditele. Siin peitub ka põhjus, miks ei taha areneda haigekassade ühistöö, miks haigekassade ühisliikumine veel liig mannetu ning miks — sotsiaalkindlustus Eestis ei arene, vaid senistest positsioonidest on tulnud järkjärgult üht ja teist ära anda.

Iga töölise, iga teenija, iga kassaosalise kohustus on huvi tunda oma haigekassa vastu. Ta peab jälgima, et seal kõik korras ja reeglipärane oleks. Aga ta ülesanne on ka võidelda selle eest, et töölisklassi üldine terviseline, sotsiaalne, aineeline ja õigusline olukord paraneks. Eestkätt on kohustatud seda tegema just need, keda töölisklass riigikogus, omavalitsustes, haigekassades ja kutseühingutes oma esindajaiks valinud, keda ta usaldanud, keda ta hinnanud kui töölisklassi huvide kaitsjaid.

Kahjuks peab tunnustama, et väga paljud neist usaldusmeestest ja -naistest ei seisa oma ülesannete kõrgusel, on sageli isegi võõrollusteks töölisklassi organismis, on oma ilmavaatega, oma töökspidamistega, oma teotsemisega või tegevusetu olekuga võivad, vaenulikud ja kahjulikud töölisklassi huvidele, kahjulikud ka sotsiaalkindlustuse ja töökaitse arengule.

Enam- ja imikukaitse teostamise võimalusi Eestis.

Naiste töötamisest enne ja pärast sünnitamist.

L. Johanson.

Naiste töötamise kohta enne ja pärast sünnitamist rahvusvahelisel töökonverentsil vastuvõetud konventsiooni artikkel 3 ütleb, et kõigis avalikkudes või eratööstus- ja kaubanduslistes käitistes või nende kõrvalasutistes, välja arvatud käitised, kus ainult ühe perekonna liikmed töötavad:

a) naisel ei ole lubatud töötada kuue nädala jooksul peale sünnitamist;

b) naisel on õigus töölt lahkuda arstitunnistuse ettenäitamisel, et ta vististi kuue nädala jooksul sünnitab;

c) naine saab, kui tema p.p. a ja b ettenähtud põhjustel töölt puudub, tasu, mis on küllaldane tema enese ja tema lapse ülalpidamiseks heades tervishoidelistes tingimustes; tähendatud tasu, mille suuruse igal maal kompetentne võim kindlaks määrab, võetakse riiklistest summadest või antakse mingisuguse kindlustussüsteemi kaudu. Peale selle on temal õigus tasuta saada arsti või ämmaemanda abi. Mingisugune eksitus arsti või ämmaemanda poolt sünnitamise tähtaja määramisel ei või naisele takistuseks olla tasusaamiseks,

mille peale temal õigus on arstitunnistuse väljaandmise päevast peale kuni sünnitamise päevani;

d) naisel on juhul, kui ta ise oma last imetab, õigus tööpäeva kestel sel põhjusel töölt vabaneda kaks korda pooleks tunniks.

Art. 4: Kui naine töölt puudub käesoleva konventsiooni artikkel 3 punktides a ja b ettenähtud põhjustel või veel kauemaks ajaks töölt ära jääb haiguse pärast, mis arsti poolt raskejalgsuse või sünnitamise tagajärjeks on tunnustatud ja mis temale ei võimalda tööd uuesti alata, siis kui tema puudumine ei ületa iga maa kompetentse võimu poolt kindlaksmääratud aja ülemmäära, ei ole tööandjal seaduslist alust temale üles öelda selle aja vältel või niisugusel päeval, et etteöeldud vallandamise päev langeks selle kindlaksmääratud aja ülemmäärasse.

See konventsioon viiakse ellu eriseadusega. Ratifitseerimise asemel esitas praegune valitsus selle eelnõu riigikogule teadmiseks. Sotsiaalkomisjon aga leidis, et siin tegemist on hädavajalise

sotsiaalküsimusega, mille lahendamiseks Eestigi oludes pole raskusi. Hari- duse- ja sotsiaalministeeriumi esindaja vastuväidetest hoolimata jäi sotsiaal- komisjon seisukohale, et seda konvent- siooni ei saa kalevi alla matta, vaid tu- leb ellu viia.

Selle konventsiooni saatus on teistes riikides järgmine (1931. a. aprillikuu andmetel):

1) *Rahvasteliidu juures registreeri- nud ratifikatsioonid*: Saksamaa, Bul- gaaria, Tshile, Kuba, Hispaania, Kree- ka, Ungari, Läti, Luxemburg, Rumeenia, Jugoslaavia = 11 riiki (41 riigist).

2) *Vastav seadus antud pärast rati- fitseerimist*: Saksamaa, Bulgaaria, Tshile, Hispaania, Kreeka, Läti, Ru- meenia = 7 riiki (41 riigist).

3) *Vastava võimu poolt ratifitseeri- mine peetud soovitatavaks, kuid tegelikult teostamata*: Argentiina, Brasiilia, Ko- lombia, Prantsusmaa, Paraguay, Tshehhoslovakkia, Uruguay = 7 riiki (41 riigist).

4) *Vastav seadus vastuvõtmisel või väljatöötamisel*: Argentiina, Belgia, Brasiilia, Kuba, Soome, Rootsi, Tsheh- hoslovakkia = 7 riiki (41 riigist).

5) *Seadused vastu võetud, kuid ei ole veel maksvusel*: Hiina, Prantsusmaa, Ungari, Jaapan, Poola = 5 riiki (41 riigist).

6) *Parlamendi poolt heakskiidetud, kuid ratifitseerimata*: Itaalia = 1 riik (41 riigist).

7) *Seadused olemas enne ratifitseeri- mist*: Luxemburg, Jugoslaavia = 2 riiki (41 riigist).

Eestis taheti seda küsimust otsustada seni uue haiguskindlustuse seadusega, mis riigikogus juba asutavast kogust alates päevakorral oli. Kuna kutse- ühingud ega haigekassad pole suutnud uue haiguskindlustuse seaduse nõud- misel ja kaitsmisel küllaldast aktiiv- suse näidata, siis on see eelnõu kõrvale jäetud.

Tegelikult on praegu Eestis lugu nii, et haigekassa naisliikmed vabastatakse töölt kaks nädalat enne ja neli nädalat peale sünnitamist. Sama aja kestel antakse neile toetust poole kuni terve teenistusetasu piirides (§ 312). Arsti- ja ämmaemanda abi on hinnata. Raske- jalgsete ja sünnitajate töölt vallanda- mine pole millegagi piiratud, vaid jae- tud ettevõtja otsustada.

Juba enne sõda, käesoleva aastasaja algul, oli terves reas riikides ülalmai- nitud konventsioonile ligilähedalt vasta- vad normid maksmas. Töölt vabasta- mise aeg on raskejalgsuse ja sünnita- mise korral kokku, näiteks, Saksamaal — 10—13 nädalat, Austrias — 12, Un- garis — 10, Jugoslaavias — 4 kuud (2 kuud enne ja 2 kuud peale sünnita- mist), Norras — 8, Poolas — 8—13, Lätis — 12 (4 enne ja 8 pärast sünni- tamist), Daanis — 10, Shveitsis vähe- malt 6, Nõukogude Venes — 12—16 nädalat jne.

Naismetallitööltn.

Põhjendatakse seda vabastamist ja toetust ema ja lapse tervishoiuga, mil- lest meie lehes varemalt kirjutatud.

Näiteks Pariisi arsti andmetel, kus uuriti 872 sünnituse erijuhtu, töötasid 355 naist seistes kuni sünnitamiseni, ja lapse keskmine kaal sündides oli 2,92 kilogrammi. 219 naist töötasid istu- des sünnitamiseni — lapse keskmine kaal oli 2,98 kg.

298 naist puhkasid 2—3 kuud enne sünnitamist, lapse keskmine kaal 3,28 kilogr.

Itaalia naisarst *Marinoti* oli uurinud 1700 sünnitusjuhtu ja tuli otsusele, et on kindel vahekord ema puhkusel enne sünnitamist ja vastsündinu kaalu va- hel. Kui ema töötas sünnitamiseni, oli keskmine vastsündinud lapse kaal 2803 grammi; kui ema puhkas enne sünni- tamist kuni 30 päeva, oli vastsündinu

keskmine kaal 3103 grammi ja kui puhkas kuni 40 p., siis oli keskmine kaal 3269 grammi.

Kaalust oleneb tähtsal määral lapse tervis ja eluvõime esimestel eluaastatel.

Küps vastsündinud laps on pikk 48—52 sentimeetrit ja kaalub 2900—3300 grammi.

Kui tähtis on ema vabastamine töölt peale sünnitamist vähemalt 6 nädalaks, selle kohta on rikkalikud uurimused ja andmed, mis käsitavad ema ja imiku tervist, emade ja laste, eriti imikute surevust jne.

Haigekassade kulude seisukohalt pole põhjust olla emade vabastamise vastu

enne ja peale sünnitamist konventsioonis ettenähtud tähtaegadeks.

1929. a. haigekassades 41.362 osalist, neist naisi 15.449.

Tulusid oli 1.921.000 krooni.

Sünnitamisi oli vaid 393 juhtu — 13.292 haiguspäevaga.

Sünnitusabiraha makseti 21.000 kr.

Kui see sünnitusabiraha summa märksa tõuseb, kas või kahekordseks, ei oma see haigekassade büdsheti ja kulude jaotuse juures kuigi suurt tähtsust.

Nii pole ka ainelisi raskusi selle nõudmise elluviimiseks.

Küsimus tuleb oktoobrikuus riigikogus arutusele.

Pärvusest ja tõutervishoiust.

Dr. H. Jürgenson.

Saja-aastasse minevikku ulatuvad esimesed teooriad ja tähelepanekud *tõutervishoiust ja pärvuslistest küsimustest*. Goethe räägib inimesest kui kogutervikust, *Lamarck* välismõjude toime tähtsusest, kuna *Darvin* õieti esimesena nii pärvust kui ka välisloome mõju inimese peale põhjaliku vaatluse alla võtab, tähendades, et ainult tublimad elule kohanevad, eluvõitlusesse püsima jäävad, kuna nõrgad välja surevad. „Kõik tõu jaoks, mitte midagi indiviidile“, — sarnase teesise püstitas ka *Schopenhauer*. Tutvunedes sarnaste õpetlaste töödega, nagu *Galtoni*, *Veissmanni* jne. omad, tekib tahtmata küsimus, *kuivõrd võiksid pärvus ja ümbritsevad olud, toimed, üksteisesse suhtuda*, kuivõrd üldse on tänapäeval õigust *tõutervishoiul end nimetada teaduseks, vastavaid teesiseid ülesseadida, millel mitte üksi spekulatiiv-teoreetilise, vaid just ka praktiline tähtsus peab olema*. Juba *Darvin* pani tähele, et mõnikord pärvuslised omadused loomade ja taimede juures kord mees- kord naisindiviidide kalduvustele, iseloomudele kohaselt edasi antakse, kuid miks kord isa, kord ema iseloomu omadused edasi antakse, — see küsimus jäi talle seletamatuks.

1865. aastal seletas seda küsimust *Mendel*, kelle uurimused jäid tähelepanematuks kuni XX aastasaja alguni, kus mikroskoopiline tehnika lubas õpetlastel juba *Mendeli uurimuste* tagajärjena ülesseatuda tõdedesse mitte ainult uskuda, vaid ka põhjalikult äraseletada, ja seda mitte üksi taimede ning loomade juures, vaid ka inimese kohta.

Inimene on looduslapsena *Darvini* zooloogilises redelis noor olevus. Inimlapse pikk areng, noorusaeg ja küpsemisajajärk lubab tal rohkem mõista, süveneda elusse, selle mitmekülgsusse. Sirge käik on, edasi, tahtmata annud võimaluse tema rinnakorvil rohkem areneda kui, see neljajalgse seisakus oleks võimalik olnud, arendanud ta kopsusid ning häälepeaelu, vähendanud see eest kämbla-

lihaste osavust ning jõudu, andes kõige muu juures ka võimaluse just suuraajul (ütleme parem ka tervel ajul ja pealuul) areneda, eriti otsaesise aju sagaratel, urdetel, vagudel, mis sugustes just, suurema jao õpetlaste järele, tänapäev inimvaimu elutegevuslisemad urded peavad asuma.

On aastatuhandeid mööduma pidanud enne kui inimahvidest said veel mitte-kõnelejad ürginimesed (alalus — *Haeckel*); viimastest on võrsunudki inimesed. See kõik räägib, et inimsool on pikk minevik, oleme pärinud osalt oma „ürgvanematelt“, osalt täienenud ise.

Mis on aga tähtsam: pärvus ehk välised mõjud? Inimese pärvusest antud omadused (genotüüp) vajavad rakenduslist tegurit, mis annab neile praktilise väärtuse, loob fänotüübi. Ei lase ehk ei taha emad oma lapsi rinnaga toita, siis kaotavad nende lapselapsed ajaajooksul ka piimanäärmete eristamistevõime, ei anna enam seda, mis loodus neile kinkinud. Ei leia musikaalse kuulmisega sündinud inimlaps omale klaverit ehk muud instrumenti, siis pole ka mingit kasu ta musikaalsest kuulmisest, viimane sureb välja jne. Sündides astub tegelikult iga inimene välisolude mõju alla. *Tandler* toob mõiste inimkeha *konstitutsiooni* kõrvale (siin edendavad pärvuslised momendid suuremat osa) *mõiste konditsiooni*, mis erinev inimesel (conditio asemel tarvitavad mõned autorid paratüüpust). *Vernorn* räägib erilisest konditsionaalsest mõtlemisest (konditionale Denken) jne. (Conditio = tingimus = uslovie = Zustand oder Verfassung). *Heinrich Reichel* arvab, et neid mõlemaid mõisteid, konstitutsiooni ning konditsiooni ei pruugiks üksteisest lahutada. Ta arvab siiski, et halb päritud konstitutsioon vaevalt sarnaseid raskeid rikkeid võib välja kutsuda, kui külgehakkavate haigusidude (ka sifilis jne.) kaudu saadud vigastused, rikked mürgitustest, vitamiinide puudusest jne.

Johannsen arvab, et kasvatus ja elutingimused mõjuvad küll üksiku inimese eneseavaldustesse, kuid orgaaniliselt — pärivuseliselt on elutingimused täiesti mõjuta, ega ole sellel loodomaduste peale mingit kestvart ümberloovat mõju. Aidata võiks siin ainult tervete vanemate abiellumine. Kuid siin on peaaegu ülepääsemata raskustega tegemist. Pärivuses tulevad lastes nähtavale ainult need omadused, mida nad pärivad kahekordses osas, emalt ja isalt. On laps pärinud ainult ühepoolse osa teatud omadusest või kalduvusest, s. o. kui ainult ühel vanematest teatud genotüübiline omadus oli, siis jääb see lapse organismis ilmsiks tulemata, kuigi ta seda varjatult oma organismis kannab. Nii võib täiesti normaalses ja terves inimeses peituda arenemata olekus tõulise nõrkuse idu, mida ta kas emalt või isalt pärinud. Kuid niipea kui sarnane isik abielludes juhtub kokku samasugust idu varjatult enese organismis kandva teisepoollega, siis pärib nende laps seda loodomaduste kahekordselt ja see nõrkus tuleb niisuguste vanemate lastes paratamatult ilmselt mõjule. Sellega on seletatav, et väliselt näiliselt terved ja normaalsed vanemad sünnitada võivad kiduraid ja anormaalseid lapsi; kuid ka ümberpöörduvalt — alaväärtuslised vanemad võivad elujõulis ja eskujulikul haid lapsi sünnitada. Neid, märkamata olekus, terve inimese organismis peituvaid ühepoolseid ebanormaalsuse idusid on võimatu kindlaks teha. Kindel on aga, et neid inimkonnas väga laialdaselt leida on. Kui näiteks ebanormaalseid lapsi ainult üks oleks 10.000 inimese kohta, siis tähendaks see, et 100 abielupaarist ema ja isa juures üks niisugune oli, kelles ebanormaalne loodeomadus peidus oli ja mida nad pärandasid lapsel (100×100=10.000).

Üldse on töttervendamise seisukohalt väga raske ideaalset inimitüüpi kindlaks määrata. Esiteks on siin tegemist kahe sooga ja abielludes võimalikult genotüübiline ühevääriklikkus mõlemate isikute vahel ebasoovitav, sest lapsed omavad rikkamaid ja mitmekesisemaid võimalusi — igatahes nii positiivses kui ka negatiivses mõttes — seal, kus vanemad mitte lähedalt ühesarnased ei olnud, s. o. kus neil ei olnud ühesuguste genotüübiliste elementide rohkust ühel kui teisel pool — kahekordselt. Peaaegu on seletamata seni ka see, kui palju inimeses on loodeomadusi ja missugused on saadud elutingimustest.

Tõuhügieen — töttervendamise positiivne külg — on seotud nii suurte raskustega, et tõepoolest parema inimsoo kasvatamisest rääkimine paljas unistus on. Muidugi silmnähtavalt ebanormaalsete kõrvaldamine soo edasikandmisest kaastreerimise jne. teel, aitaks ebanormaalsust vähendada.

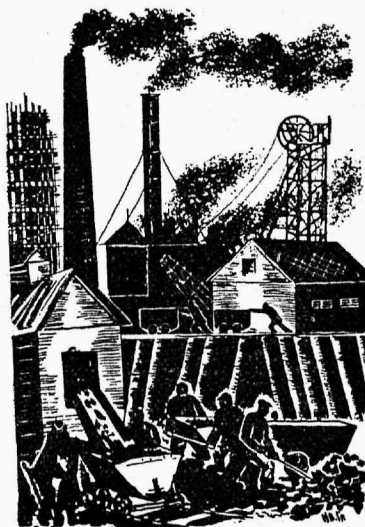
Kindlasti pärivuseliselt edasiantud tunnusemärkide hulka kuuluvad: silmade, juuste ning naha värv, siis pealuu ehitus, näojooned. Edasi põhjamaalaste juures võime tähele panna rohkesti blondiine, süsimusta juustega esitajaid aga lõunamaalt (kliima mõju).

Pärivuseliselt edasiantavaks haiguseks tuleb kompjalgu arvata. Perekondades, kus kompjalgu olemas, sünnivad tihti lapsed kompjalgadega. Kompjalgne olnud ka inglise luuletaja *Bayron*. Kuna tänapäev kompjalgu

võib hästi parandada, tuleks neid kõiki opereerida. Kompjalglus mõjub rusuvalt eriti naise hingele, seetõttu ehk kompjalgade pärivus on ka nii suur.

Edasi, on tähele pandud, et lühinäpulistest perekondades sünnivad lühinäpulistised.

Prof. *Lenz*, Münchenist, toob pika rea ka teisi haigusi, millistest ükski mõningaid sedapuhku riivame. Nii teame, et rida silmarikkeid, näiteks silma optilise närvi atroofia pärandatakse. *Crzellitzeri* järele saab seda haigust pärivuseliselt ükski meessugu. 30.000 pimedast Saksamaal (1914. a.) olid 5.000—10.000 pimedat pärivuseliselt. *Howe* tähendab, et ka

J. Grushkin.

Kaebandus.

silma roheline kae (glaucoma), selle haiguse juures on rõhumine silmas kõrge, pärandatav on. *Lutz* nimetab pärandatavaks ka lühinägemist (myopia). Ta tähendab: 1) ilma päritud eelkalduvusega ei tekkivat lühinägemist, 2) pärivuslise kalduvuse juures võib sündida lühinägemine ka mitte lühikese maa töötamise tagajärjel, 3) kas lähedal töötamine üldse lühinägemisele viia võibki, jääb küsitavaks. Edasi tuleks kurte ning kurtumme nimetada. Saksamaa 50.000 kurtummas oli, *Fay* järele, pärivuseliselt sellena sündinud 10.000, teised jäid kurtummadeks hilisemal ajal, haiguste järele (ajukelme põletik, sarlakid, sifilis jne.). Sama andmete järele näeme palju kurtumme eriti juutide keskel, kus 33 kurtumma hulgast tervelt 27 juuti tuli. Peale selle leiame juutide juures rohkesti ka suhkruhaigust (diabetes), — seega raassi toime. Ka kõrva tuiksoonte lubjastumine (otosclerosis) olla päritav *Hammerschlagi* järele. Agnes *Blum* toob andmeid, et on perekondi, kes nõrgad sarlakite vastu. Ta näitab, et ühe suguvõsa liikmetest on mitu liiget sarlakit kaks korda läbipõdenud. *Classen* tahab tõendada, et ka pärivuseliselt võib laps selgroo kõverdemiseks (scoliosis) kalduvusi omandada, vastandiks seega me tavaliste kooliarstlistele seletustele, et kool skolioose tekitab. *Paulsen*

räägib päritavast asteenilisest (kõhn, „soone-line“ inimene) konstitutsioonist, asteenilistest perekondadest.

Rasvanemise tendentsi avaldavad hiinlased, türklased, juudid, kõhnemise tendentsi araablased, hispaanlased, germaanlased.

Edasi tuleks nimetada hemofiliat, mida naissugu meessoole (poegadele) pärandab. Mees võib aga ise haige olla, kuid edasi ta seda ei pärandata. Meeste juures tuleb ta vahendliselt üksinda ette (peaaegu ilma väljavõtteta, meestel 13 korda rohkem, kui nastel).

Siis võiks nimetada veel neid inimesi, kellel 6 varvast ja 6 näppu jalgadel, kätel, näpud on kokkukasvanud jne., — ka sel korral tuleb otsida põhjusi perekondade suguvõsast.

Musikaalsus on päriusliselt edasiantav: Olgu näiteks Bachi perekond, kus mitu last ja sugu andekad olid. Matemaatiline and näib ka edasiantav olevat: näitena nimetame *Bernoulli* perekonda, kelle sugust 8—9 väga tuntud matemaatikut võrsunud. Tehnilist andi päriusliselt on inseneride perekond *Siemens* edasi annud. Ameerika *Jonatham Eduarsi* suguvõsast on kuni 1900. aastani väljaläänud 1394 inimest, kelle hulgast pronoveerisid kõrgema teaduslise aukraadi peale 295 liiget, said kõrgemate õppeasutuste õppejõududeks 65, 13 said koolide direktoriteks, 60 — arstiks, 100 — pastoriks, 75 — ohvitseriks, 60 — tuntud kirjanikkudeks, 36 — kohunikududeks, üle 100 — juristideks, 80 — kõrgemaks ametnikuks jne.

Talton, kes 1000 kuulsamat suguvõsa uurinud, leidis, et 100 kuulsusel olnud juba 31 isad kuulsad, 41 korral olnud neil vennad ka kuulsad, 48 juhusel vennad lihtsalt andekad, 17 juhusel vanaisad tuttavad, 14 korral vennapojad tuntud laiemas ringkondades.

Pärius ja tautervishoid omavad praktilise väärtuse seega mitte ükski arstiteaduses, vaid ka riiklises elus. Kuidas suhtuvad tautervis- lised seltsid välismaal ühiskondlistesse küsimustesse, selleks toome näite. Ühe Saksamaa suurema ühingu kava sisaldab eneses ses suhtes muuseas järgmisi punkte:

1. Suuremaks hädaohuks ühiskonnale on tõu halvenemine, nimelt raassiliselt väärtus- liste, töövilimiste elementide sündimiste vähenemine.

2. Üks rahvus suudab ainult siis püsima jääda, kui tema suurem rahvahulk koosneb päriusliselt mitte koormatud, tugeva karakteriga ja moraalselt tublidest meestest ning naistest.

3. Tervisline seisukord, elamistahe ja kultuuriline töö, saavutusvõime ei ole rahvaste juures mõjutavad ainuüksi välisilma toimest (toitmine, kasvatus, hakkavad haigused jne.), vaid peasjalikult päriuslistest momen- tidest (kalduvustest).

4. Päriuslised kalduvused omaduste edasiandmine ühe rahva juures võivad ajajooksul muutuda, muudetuna edasiantud saada. Nad võivad muutuda kahes halvenemise tendentsi ülesnäitavas suunas: esiteks *halvemas väljavalikus*, nimelt tugevamate sündimiste vähenemise näol ja teiseks sarnasel viisil, et omas idus sugutud *sugurakk vigastatud saab* (Keimgifte).

5. Praegu leiame kultuurrahvaste keskel

tautervishoiulist *halba väljavalikut* (ungün- stige Auslese) suuremas ulatuses.

6. Sotsiaalne võitlus olemasolu eest näitab tänapäeva oludes tendentsi väljasuremiseks.

7. *Seltskonda juhtida oskajate, seltskond- liste tegevuste arv on laiulatusisema tähtsus- sega raassituleviku alalhoidmiseks.*

8. Suurim nõue on väärtuslikumate tõu- liste tüvede ning rahvakihide alalhoidmine.

9. Mitteküllaldane sündivus on seletatav tänapäev rohkem tahtmisega mittesünnitada, kui mittesooitaval viisil saadud põhjustega (suguhaiigused jne.).

10. Seal, kus mitte kõik sündinud inimesed edaspidi ei abiellu, viib ka kahelapse-süsteem mõnede generatsioonide vältel perekondade väljasuremisele. Keskmiselt oleks kolm last alanmääraks, mis perekonda alles hoiavad.

11. Põhjused hoidumiseks sünnitamise- st peituvad majanduslistes ning seltskondlistes oludes, kommetes ja tautervishoid peab se- tõttu eesrinnas vastavaid majanduslisi, kui ka seltskondlisi reforme katsuma läbiviia, tervete ja tublide vanemate käest vastava arvu laste sünnitamise nõudes.

12. *Tulumaksu* seaduses peab ettenähtud olema perekonna liigete arv. Kõige vähemalt peab nõudma, et igapähe sissetulek ja tema varandus sellelt seisukohalt saaks tulumaksu alla arvatud, kui palju tal perekonnas lapsi, liikmeid on.

13. Päritud varanduse maksustamisest peaksid kõik perekonnad, kellel 3 ja rohkem last, täiesti vabastatud olema, kui mitte nende perekondade varandus liiga suureks ei osutu.

14. Eriti tähtis on tautervisele päritud varanduse mõõdukas maksustamine põllu- majanduses. On karta, et muidu kindla koha omanikud maaelanikud enam vastavat laste- hulka riigile anda ei saa.

15. Asunikude kohtade äraandmisel tuleb seda silmas pidades, et asunikud võiksid järel- kasvu anda, lapsi üleskasvatada.

16. Asunduste soetamine on ka tautervis- liselt tähtis.

17. *Us-Malthusianism* (riik hoolitsegu selle eest, et elanikke piiratud arv oleks) tak- istab *väljavalikut* sündimisel, sündimiste ka- hanemine riivaks just andekamaid perekondi.

18. Kuid ka lihtne rahva arvulise kasvu suurendamine, ilma et tulevsoole päriuse teel üleantud kalduvustega oleks arvestatud, viib tõu tubliduse langemisele, kuna siit sünnib andetu element: on tähtsam rahva kvaliteet, mitte ainult arv, kvantum.

19. Lasterikaste perekondade rahalise toe- tuse määramisel tuleb seetõttu ka tautervis- hoiu arstide erisoove silmaspidada.

20. Erilised perekonna toetusrahad amet- nikkudele on tautervisiliselt ainult siis õigus- tatud, kui ametnikkude kohta peale valikul tema tõulist tublidust — võimet silmaspeetakse ta tõuliselt andekas, vääriiline tervete laste sünnitamiseks on.

21. Perekonna toetusrahad peaksid võrrel- des põhipalgaga senistest suuremad olema.

22. Paremaks aluseks riigi ja rahva ole- masolus on *perekonna* kasvatamine. Seetõttu on riigi huvides just perekonda eriti kaitsta.

23. Kõik need nähtused, mis võivad pere- konnaliikmeid üksteisest lahutada, eriti need,

mis ema lapsest eemale tõmbavad, on häda-
ohtlikud perekonnale, kui ka riigile.

24. Hiline abielu on tüttervisuliselt ebasoo-
vitav. Seepärast peaks ettevalmistus elukut-
teks võimalikult väiksem olema. Igal juhusel
on lapsele 12 ehk 13 kooliaastat liiga palju.
25 aastaks peaks iga elukutsele ettevalmistus
juba lõppenud olema.

25. Sünnipäraselt kõlbmatute ja viletsate-
nõrkade suguvõimetus tegemine näib täna-
päevale veel varajaseks.

26. Haiguslise pärivuse pahede all kannata-
jaid peaks seaduslikel teel nende enese soovi
põhjal võimalik olema steriliseerida.

27. Et ühiskondlikult mitte kõlblikke ehk
muidu raskesti pahede all kannatavaid selts-
konnast eemal hoida, peab eraldatud töökolo-
oniad asutama.

28. Rahvale nõu andma suguelu küsimus-
tes peab riigi poolt palkama erilist etteval-
mistatud abielu ja perekonnaasjatundjaid.

29. Otsustamiseks, kuivõrd lubatud oleks
sterilisatsioon, sundusline eraldamine jne.,
peab erilist ellukutsuma asjatundjate nõu-
kogud mitmesugustest seltskonnakihtidest.

30. Niikaua kui meil seadus mitte maksev
ei ole, et jookisid, mis sisaldavad üle 2% alko-
holi, ei tohi tarvitada, peaks kaardisüsteem
Rootsi eeskujul sisse seatama. Joogid, mis alla
2% sisaldavad alkoholi, peab joogimaksust
vabastatama.

31. Suguhaiguste vastu võitlemiseks on
tarvilik nimetu registreerimine, eriti siifilise
suhtes, arstimise sundnõuetega ja suguhaig-
uste maksuta arstimiskorraldusega.

32. Kogu rahva kohta terviselehe kokku-
seadmine (vastavate kohapealsete oludega ar-
vestades) peab nii ruttu kui võimalik kõige
kiiremas korras läbiviidama.

33. Üheks suuremaks paheks on rahva
mitteteadmine ka haritud seltskonnas ja täna-
päeval neis küsimustes, mis tüttervisoiu
puudutavad.

34. On tarvilik seetõttu tüttervisoiu-
tundide sisseseadmine kõrgematesse õppeasutus-
tesse.

35. Ka keskkooli kõrgemate klasside õpi-
lasi peaks tervishoiutundides tüttervisoiu
nõuetega tutvustatama.

36. Kõik kooliõpetajad peavad tervishoiu

kõrval tüttervisoiuga tuttavad olema, vas-
tava eksami sooritama.

37. Tüttervisuliste küsimuste uurimusteks
tulevad Rootsi eeskujul riiklikud instituudid
asutada.

38. Tulevasoo tervist ei tohi tänapäeva ini-
meste tervise eest hoolitsemisest madalamaks
seada.

Nii mürgitakse lapsi ning antakse neile edasi
pisilasi ja nakkushaiguseid. (Gesundheit.)

Need oleksid põhilaised, missugustele tüt-
tervisoiu rajatud. Neid küsimusi käsitavate
seltside ettevõttel on ka tekkinud germaani
rahvaste juures abielu nõuandepunkte (Ber-
liin, Dresden, Dortmund, Frankfurt, Halle
Leipzig, München, Rostock, Vien) ning
perekonna-bioloogilised nõuandejaamad (Frei-
burg, Tübingen).

Ebaarstidest.

Arstiteaduse kõrval on seni olnud
ka ebaarstide tööväli: mida vähem har-
itud rahvas, seda rohkem tal ebaarste.
Ebaarstid eksivad juba esirinnas *puh-
tuse (asepsis)* mõttes, mis näiteks ki-
rurgias kõigele tähtsamaks aluseks on.
Peale üldist harimatust leiame siin
„arstiriistu“, mis oma primitiivsuses
juba hämmastavalt räpased on. Nime-
tame 1) vedruga ülestõmmatavat aad-
rimasinat, mille sees kümmekond nõe-
lu on, verelaskmiseks kupusarvi, aad-
riraude, verdimejaid kaane, raudseid

hambatange jne. Edasi, rahvas peab
tervistparandavaks tammi, hallikaid,
kiva, milleks siin ka mõned näited
Meeri külas, Meremäe vallas asub
Meeksi ehk Jaani kiwi. Jaani laupäe-
val, kui sama kivi tükiga võtta sealt
vett, siis saavad silmad silmahaigetel
terveks, pruugib kätt vee sees hoida,
mis kivi ümbruses, siis kaduvat rheuma-
tism. *Tervishoiu Muuseumil* on üks
ülesvõtetest, kus üks eitedest võtab
vett sama kivi ümbert, et viia teda hai-
gele.

Petseris olla mingisugune tervistandja tamm: närides ta koort, kaduvat hambavalu; et tamm ära ei kuivaks, sai ehitatud ta ümber veel hiljuti selleks eriline aed. Kuna arstiteadusline diagnoosimine saab põhjendatud eesrinnas just uurimustega, mida andnud mikroskoop, Röntgen, bakterioloogia ja keemia meile, leiame ebaarstide keskel mitmeid voole, kuidas haigust äratunda ja ravida tuleks. Me võiksime nimetada siin homeopaate, isopaate, elektrohomeopaate, Rademacheri järelkäijaid, jne.

Ebaarstline valearstimine esitab ka terve rea teooriaid, kiirgavatest kehastest meile vastuhelkivaist nähetest teab ta rääkida. Nimetame sedapuhku õpetusi magnetismist, Huteri ravimisviise jne. Viimasel on töö kirjutatud: „Inimese äratundmine (Menschenkenntniss) keha, elu, hinge ja näoilme järel.“ Kõik need õpetused ei põhjene teaduslisele eksperimendile, küll vaid üksi empiirikale ja ebausule.

Mida kõik ebaarstid kätele, jalgadele meie maa oludes ei kalla ega pane, sellest vahest ei maksa pikemalt rääkida siin, seda teavad ju kõik ise enam-vähem — nimelt loetakse salasõnu, sõnu haavadele, roosi arstitakse sinise, kõva suhkru pakkimise paberi peale kirjutatud nõiduslike lausetega, mida siis roosihaigele näole ehk kätele

pannakse. Ebaarstid puhuvad vee peale, (tuleb meelde haige raske vähjakasvaja kahepoolsetel; Sangaste vallas elab mees, kes arstivat sarnaseid haigeid vee peale puhkumisega).

Ebaarstline arstimine õitseb seetõttu ikka veel tänapäev, sest seal, kus arst ei suuda igale haigele alati nõu anda (maaoludes) ehk annab teda raskelt mõistetavalt ja üksi retsepti abil, — ebaarstid „arstivad“ sellega aga, mis igalühel kodus juba on olemas, olgu see ämblikuvõrk, laut jne. Et haige vähem huvi tunneb üldse haiguse vastu, siis on seda kergem teha siin. Ta tahab ju ainult terveks saada! Ei või ka sugugi öelda, et me koolid oleksid siin katsunud arstiteadusele palju abiks olla: õpilastele õpetatakse vähe arstiteadusest ehk kui ka mõni õpetab, siis ei hoolitseta selle eest, et see õpetaja oleks just arst. Samuti kuulub vähe neist õpetajate täiendavatest suvekursustest, et oleks vajatud seal ka teadmisi inimkehast, eriti haiguste äratundmise uurimismeetodite üle jne., — ning just sellele põhjenebki osalt see tõsiasi, et meie linnades ning ka maal (Lõuna-Eesti, astrolooge, hiromante ka Tartus palju!) ebaarste jne. on.

Veega arstimisega, silmapõhja vaata-elektriga jne. ei saa ühtegi, nagu ülalpool loetletud, terveks arstida.

Viljandi ühishaigekassa „Abi“ tegevusest.

Viljandi ühine haigekassa „Abi“ algas oma tegevust 1. jaanuaril 1914. a. 451 liikmega 5 ettevõtet, ning on töötanud töölistkonna huvides kuni käesoleva ajani. Käesoleva aasta 1. jaanuaril oli kassal 812 liiget ja nende kassas registreeritud perekonnaliikmeid 618, nii et kassast abisaajate hulk poolaasta jooksul kõikus 1430 inimese ümber. Kassa tegelik juhtimine lasub juhatuse õlgadel, kelle liigeteks on käesoleval aastal: Aug, Paal, Aleks. Sternberg, Theodor Jürgenson, August Leppik ja G. Mihkelson. Palgaliseks asjaajajaks on Paul Paal.

Kuni esimese aprillini s. a. oli ühishaigekassa ülesandeks tööliste abi anda haiguse tõttu äraviidetud päevade eest, kuna ravimine oli ettevõtjate kanda. Sel ajal maksid haigekassa heaks töölised 1% palgast, ning ettevõtjad samuti 1% palgast. Kuid 1. aprillist alates võttis haigekassa oma kätte ka tööliste ravimise, mistõttu nüüd ettevõtjad maksavad 2% rohkem, kogusummas 3% tööliste palgast. Kuni 1. aprillini asus haigekassa a.-s. Viljandi

Linavabriku ruumes, kuid tegevuse laienemise tõttu oli sunnitud omale uued ruumid üürima Tartu tänavale. Haigekassa poolt on korraldatud ka tööliste terve rida loenguid, nii: esimese abi üle õnnetujuhustel ja muil kordadel, tiisikushaiguste, naistehaiguste ja kassa süsteemide üle. Haigekassa töötab kontaktis Eestimaa Haigekassade Liiduga, mille liikmeks astus 1. jaan. 1929. a.

Käesoleva aasta esimesel pooltel kuulus haigekassa alla üldse 812 töolist. Neist mehi 422 ning naisi 390. Kuna haigekassa alla kuuluvate tööliste perekonnaliigetele ka abi anti, keda oli 618, siis tõuseb abisaajate koguarv 1430 inimese peale. Kokku oli möödunud poolaastal haigekassa liikmeskonnal 149 juhtu, mil pöörati abisaamiseks arsti poole ja missugustel juhtudel arst vabastas tööst. Neist oli 124 haiguse juhtu, 22 vigastust ning 3 sünnitust. Kokku läks töölistel selle tõttu kaduma 2440 päeva, neist naistöolistel 1398 päeva ning meestöölistel 1047 päeva. Kõige sagedamaks haiguseks oli influentsa, tulles

ette 27 juhtumil, siis sisehaigused 13 juhtu, musklihaigused 10 juhtu. Edasi on angiina 7, kopsuhaigus (tuberkuloos) 7, naistehaigused 5, kurgupõletik 4, mädapaised 4, pimesool 4, jooksja 4 ning soolte haigus 4 juhtumiga. Teisi haigusi on juba vähem, mõnel üksikud juhtumid. Vigastustest on esikohal sõrmevigastused 8 juhtumiga, mis enamasti ettetulnud naistel, siis jalavigastused 3, käevigastused 3 ning silmavigastusi 2. Raskemateks haigusjuhtumiteks on olnud möödunud poolaastal järgmised: ühel meestöölisel kopsuhaigus, meestöölisel kõhusoetõbi ning naistöölisel südamehaigus, mis kõik on nõudnud ravimiseks üle poole aasta, kuna haigekassa poolt makseti välja maksimaalne haigusabiraha, mis maksetakse pideva töölt puudumise puhul, nimelt 182 päeva eest. Ühe meestöölise neerupõletik on nõudnud ravimiseks 113 päeva ning naistöölise musklihaigus 81 päeva. Edasi on raskemateks haigusjuhtumiteks veel pimesoole põletik 64 päeva, sünnitus 52 ning 45 päeva ning kõrvapõletik 44 päeva.

Töölt puudunud päevade eest makseti igale töölisele pool päevapalgast, ühes arvatud ka pühad ja pühapäevad. Selle tõttu on haigekassa poolt antud tööliste kr. 1795.12. Peale selle makseti Eesti Töölise Kinnitusühisuse arvel õnnetujuhtumite puhul kr. 303.43. Kogusummas anti seega abi kr. 2098.55.

Poolaasta jooksul makseti liikmete arstivisiitideks kr. 517.75, arstirohtude eest kr. 558.80. Matmise kordadel anti haigekassa liigetele abi 4 juhtumil kr. 94.20. Anti veel 44 liikmele prillid, millele kulus kr. 100.80

ning 15 liikmele kunsthambad kr. 247.95 väärtuses.

Et liigetele täielist hammaste ravimist võimaldada, otsustas haigekassa oma hamba-

Arsti juures.

„Härra doktor, ärge vaadake mulle nii otsa!“
(The New-Yorker).

arstimise kabinettsisse seada, mis ka juba teostatud ja algas oma tegevust juunikuu alul. Hambaarstiks valiti dr. Kook, kes lõpetanud Tartu ülikooli ja praktiseerinud hambaarstimise alal kauemat aega.

Haigekassade elust Eestis.

Narva üldise haigekassa juhatus

valiti 1931./1932. aastaks järgmises koosseisus:

1) Robert Orav — Eesti kiviöli a.-ü., 2) Robert Eller — Eesti kiviöli a.-ü., 3) Hans Lill — Jõhvi piimaühingust, 4) Arthur Sarnik — New Consolidated Gold Fields Ltd., 5) Aleksander Mägi — a.-s. „Foresti“ lauavabrikust.

Revisjonikomisjoni valiti: 1) Arnold Rumberg — Eesti kiviöli a.-ü., 2) Eduard Viikmann — M. Minis'e trükikojast, 3) Aleksander Pällo — Narva lihunikude seltsist.

Kuresaare ühise haigekassa volinikkude peakoosolek

oli 28. juunil 1931. a. Juhatajaks valiti M. Kane, protokollijaks A. Asuja. Ülevaade kassa esimese poolaasta tegevusest võeti teadmiseks.

Tähtsamaks päevakorrapunktiks oli kassasosaliste arstiabiandmise määruste täiendamine. Need normid on põhjalikult ja üksikasjalikult väljatöötatud, kokku 49 paragrahvi, mis kinnitati. Samuti võeti vastu ka kassasosaliste perekonnaliigete arstiabiandmise määruste täiendused, 30 paragrahvis.

Otsustati tööõnnetusjuhtumise läbi vigasaamistele maksta haigusabiraha samasuguste liigituste ja normide alusel, nagu need haigusjuhtumiste abiraha kohta peakoosolekul 15. dets. 1929. a. on maksma pandud.

Koosolek oli üksmeelne ja asjalik.

Tallinna ühishaigekassa ei osta maja.

Tallina ühisel haigekassal oli kavatsus osta Tõnismäel nr. 5-a asuvat tekstiilvabrikandi Zitroni maja, et sinna paigutada oma asutusi. Hind oli 23.900.000 senti. Juhatus vastav ettepanek ei leidnud erakorralisel peakoosolekul 20. juulil pooldamist.

Praegu maksab haigekassa oma asutuste ruumide eest tüüri 15.000 krooni aastas.

Zitroni maja peal olevat 3 obligatsiooni, igaüks 75.000 kr., neist kaks Pikalaenupanngas 9%, mida pank nõus 15 aasta peale pikendada, kolmas obligatsioon ja lahtine võlg 14.000 kr., üldse 89.000 krooni oleks tulnud haigekassal kohe tasuda, selleks kasutades tagavarakapitale, mida on üle 10 miljoni senti.

Peakoosolek ei pidanud maja ja selle ostutingimusi haigekassale sobivatakes, arvates, et ümberehitamise (keskküte, veevärk ja lift), samuti maja kasutamine haigekassale liig kalliks läheb.

Mõneltpoolt soovitatakse oma maja ehitamist, nagu seda on teinud näiteks Saksamaa haigekassad.

Haigekassa raha on odav, kuid kassaliikme raha on kallis.

Vana kassaliige J. S., 60 a. vana, jääb töövõimetuks. Südamehaigus. Saab haigekassalt abiraha ja ravimist kuue kuu jooksul ja

siis on lõpp. Ei ole invaliidsuse kindlustust, kuhu seda tööveteraani edasi saata võiks. Jääb oma poja ülevalpidamisele. Ja registreeritakse haigekassas poja ülevalpidamisel oleva isikuna haigekassalt abisaajaks. Käib sarnasena igal kord ehk isegi kaks arsti juures. Viimati määratakse kliinikusse ravimisele.

Mees on juba 63 aastat vana. Kannatab veresoonte lupjumise all, millele seltsivad veel langetõbe tundemärgid. Ravitakse siis kliinikus. Tehakse analüüse igasuguseid 10 kr. eest, antakse rohte 18.50 kr. eest, valgustatakse Röntgeniga 6 krooni eest ja antakse 26 krooni eest füsioloogilist ravi. Peale selle iseenesest mõistetavalt päevaraha. Nii kestab see 43 päeva, mille eest haigekassale arvesse pannakse 125 krooni; nii siis ümarguselt 3 kr. päevas. Kuid selles haigekassas on määrus maksev, et igasuguse elektriravi hinnast tasub perekonnaliige ise 25%. Asutakse selle summa sissenõudmisele sellelt kassaliikmelt, kelle perekonnaliikmena on ravialune registreeritud. Sissenõutav summa on 6.50 krooni, s. o. 5% ravikulude üldsummast.

Nüüd läheb sõit lahti. Kõigepealt pöörab kassaliige kliiniku poole järelepärimisega, et mis summa see olevat. „Mina olen ju kassaliige, maksan oma maksu, minul ühes perekonnaga on prii ravimine, mina ei maksa midagi, kassa peab maksma“ jne. Seletatakse ära, et nii ja naa, kassa määrused sarnased, et peab ikka elektriravi hinnast ise 25% maksma. „Mina ei maksa midagi“ — ja lõpp.

Nüüd haigekassasse. „Et minult nõutakse kliiniku poolt 6.50, mis asi see on“. Kassas seletatakse, et peakoosoleku otsuse järele tuleb perekonnaliikmete elektriravi hinnast tasuda 25%. Rohkem haigekassa ei või oma peale võtta. Tulud ei võimalda. Nüüd algab targutamine, „kas need kellegi määrused“, „kas see kellegi õigus, et mina pean maksma“, „mina maksan ju haigekassa maksu isegi“ jne. Kassa ametnik seletab vastu, et kassa ei jõua lihtsalt kõiki kulusid kanda, et tuleb paratamata kassaliikmel huvi tunda kassa seisukorra vastu, osa kulusid kanda jne. Nüüd algab pahameele torm kliiniku aadressil. „Mistarvis nad üldse nii kaua kliinikus pidasid“, „kas oli elektriravi üldse tarvilik“, „nemad oleksid pidanud minult nõusolekut küsima enne kulude tegemist“, „seda et 25% võetakse, oleks tulnud minule kohe öelda“, „kust mina võtan selle raha“, „kuidas nad seal kliinikus nii lollid on, et minule seda öelda ei märka“, „see on ju lausa sigadus niisuuri kulusid teha“ jne. Register on pikk ja lõpmata.

Lõpuks leiavad, niihästi kassaliige kui kassa ametnik ühise keele, et haige on invaliid ja kliinikust välja tulles samas seisukor-

ras, kui sinna minnes. Ei oleks mingit kliinikusse paigutamist tarvis olnudki.

Nüüd läheb edasi vabrikusse. Töölise vanema juurde. „Mis asja need meie volinikud sääb haigekassas üldse teevad“, „kas see kellegi määrus, et ise peab osa kulusid kandma“. Siis mindakse edasi haigekassa juhatuse liikmest kaastöölise juurde ja see saab oma osa.

Ja mispärast see pikk jutt. Sellepärast, et arvest, mille kogusumma 125 krooni, tuleb kassaliikmel 6.50 eneselt tasuda. Haigekassal ei tohi olla raske tasuda 95% kuludest, kuid kassaliikmel on 5% väga raske. Oh Issand, miks on haigekassa raha nii odav ja kassaliikme raha nii kallis!

K. L.

Kunstnikud ja töölised — palgalised mõlemad.

Haigekassa juhatuse korraldusel kontrollitakse suuremat ja soliidsemat sadulsepa töökoda. Leitakse töötamas 18 isikut. 17 isikut on kassale üles antud, üks mitte. Suurem osa teavad oma palga suurust. Kuid osa töölisest on oma palga pärast abituis seisukorras. Ei tea, palju saab palka! Küsib seda teistelt ja meistritelt. Selge tundemärk, et teenib rohkem, kui kassale üles antud. Sellepärast ka närvilikkus.

Nüüd siis see üks, keda haigekassale üles pole antud. See olevat kunstnik ja mitte tööline. Töötavat eraldi ruumis ja ei kuuluvat töölise hulka. Ka ise ei soovi töölisena haigekassa alla kuuluda. Selgitatakse kontrollijate poolt, et iga palgaline, kes ettevõttes töötab, kuulub seaduse järele haigekassa alla. Seletatakse vastu, et haigekassa alla kuuluvad ainult töölised. Kuid joonistaja (kunstnik!) ei olevat ju tööline (kuid siiski palgaline!)

Lõputulemus on see, et ettevõtte saadab haigekassale viisaka kirja, mille juures ka haigekassa maks kr. 46.20 ära tasutakse, s. o. ühe aasta eest tagant järele. Selle juures selgub, et „kunstniku“ palk on olnud 70 krooni kuus. On 50% suurem kui kinnituskirja poolt kindlaksmääratud mustatöölise palk, kuid ei ületa hariliku kvalifitseeritud töölise palka.

Kirja lõpus on järgmine seletus: „Et haigekassale tarvilik teadaanne senini saatmata on jäänud, vabandan asjaoluga, et E. T. minu äri ruumides kui joonistaja kunsttööde alal töötas, ja mitte töökojas töötavate töölisega kokku ei puutunud.“

Nii siis palgalised kõik ja töötavad ühes ettevõttes ja on rakendatud ühe ja sama käekoti ehk albumi-kaane väljatöötamisele. Kuid üks peab ennast kunstnikuks, kuid teisel on küllalt kodaniku julgust ennast käsitööliseks pidada.

K. L.

„Töö ja Tervise“ lugejad!

Haigekassade tegelased, töölised ja teenijad, arstid ja õpetajad, töölisühingud raamatukogud ja lugemislauad, omavalitsuse tegelased, töösturid ja kõik kodanikud, kellel huvi sotsiaal- ja töөлisküsimuste ning rahva tervishoiu vastu, tellivad „TÖÖ JA TERVISE“.

E. Haigekassade Liidu teated.

Haigekassa tegelaste ja teenijate nõupidamine

peetakse E. H. Liidu korraldusel laup. 19. ja pühapäeval 20. sept. Tallinnas.

Esialgne kava on järgmine:

1. Sotsiaalkindlustuse areng välismail ja Eestis viimasel aastakümnel. — Refer. töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsuse direktor Joh. Sonin.

2. Haigekassa tegelik töö ja tema puudused tööinspektsiooni seisukohalt. — Refer. tööinspektor O. Vuht.

3. Praktilisi küsimusi haigus- ja õnnetuskindlustuse alalt Eestis. — Refer. töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsuse abidirektor E. Nerep.

4. Märkmeid haigekassa arvepidamise ja asjaajamise alalt. — Refer. haigekassa asjaajaja K. Lukk.

5. Arstiabi korraldus haigekassades. — Refer. haigekassa asjaajaja V. Luksepp.

6. Haigekassa ja tervishoiu korraldused.

7. Haigekassa statistika. — Refer. R. Sõrmas.

8. Sotsiaalkindlustuse asutiste tegevuse ratsionaliseerimine. — Ref. tööinspektor A. Veidebaum.

9. Kindlustuskassa reform. — Refer. varem tööinspektor J. Põllupüü.

10. Haigekassade teenijad, sotsiaalkindlustus ja E. H. Liit. — Refer. „Töö ja Tervise“ toimetaja L. Johanson.

11. Haigekassa teenijate õiguslik seisukord. — Refer. haigekassa tegelane A. Tamemägi ja L. Johanson.

12. Mitmesugused läbirääkimised.

Haigete raudteel transporteerimise asjus

saatis EHL teedeministeriumile 17. juulil alljärgneva kirja:

Teedeministeriumi kantselei kirjast 25. juunist 1931. a. nr. 303 nähtub, et haigete transporteerimist raudteel peetakse seega lahendamatuks, kui haigeid paigutada kanderaa-miga pagasivagunisse.

Eestimaa Haigekassade Liit palub siiski veel kaaluda mõnele klassivagunile rongis küljeuste tegemise küsimust. See uks võib olla suletud, seda avatakse vaid tarbekorral. Pagasivagun pole siiski sünnis haigete paigutamiseks, iseäranis talvel.

Õnnetusjuhtude lehtede trükkimise asjus

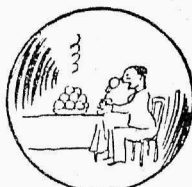
saatis EHL 16. juulil Eesti tööliste kinnitushühisusele järgmise kirja:

Eestimaa Haigekassade Liitu kuuluv Paide Ühishaigekassa teatab Liidule, et E. T. Kinnitushühisus seletavate, nagu kuuluks õnnetusjuhtude lehtede trükkimine haigekassa kohustuste hulka. Kuna sarnane seletus ei ole kooskõlas maksva korraga, õnnetusjuhtude lehtede, mis ettevõtete kontoritest välja antakse, trükkimine ei kuulu haigekassade ülendamise hulka, siis juhib E. H. Liit Eesti Tööliste Kinnitushühisuse tähelepanu sellele asjale.

Haigekassa teenijate pensionidest.

E. H. Liit saatis hariduse- ja sotsiaalministeeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonnale järgmise kirja:

Eestimaa Haigekassade Liit palub riigi- ja omavalitsuse teenijate pensioniseaduse alusel pensioniõigust anda ka haigekassa kui omavalitsuse teenijatele. Ühtlasi palub E. H. Liit lahkesti teatada, kas hariduse- ja sotsiaalministeeriumil on säärane kavatsus.

Nii uputakse:

süüakse kõht hästi täis ja siis minnakse sup-
pema... uppuma.

(Gesundheit).

Sellele järelepärimisele tuli 27. juulil 1931. aastal vastus:

Vastuseks Teie kirjale 18. juulist s. a. nr. 205 teatab Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakond, et ministeeriumi ettepaneku kohaselt pidid uue riigi- ja omavalitsusteeni-jate pensioniseaduse alla kuuluma ka haigekassade teenijad, kuid vabariigi valitsuse poolt selle seaduse läbivaatamiseks moodustatud erikomisjon lükas ministeeriumi ettepaneku tagasi, mispärast lõpulikult küsimuse otsustab vabariigi valitsus.

Hilisemaid muudatusi on võimalik teha riigikogus seaduseandmise ajal.

E. H. Liit, muidugi, pöörab uuesti hariduse- ja sotsiaalministeeriumi poole, et see siiski valitsusest toetaks haigekassade teenijate kuuluvust pensioniseaduse alla.

Mitmes haigekassas liikmeks olemisest.

Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonnalt palus Eestimaa Haigekassade Liit seletust, kas on

ühel ja samal isikul olla õigus mitme haigekassa liikmeks (kui ta mitmes tööstusettevõttes teenib ja need tööstusettevõttes kuuluvad kumbki erihaigekassa alla) ning kui, siis kuidas talitada säärasel korral arstiabi korraldamisega ja toetusraha maksmisega.

Sama küsimus on antud ka Kinnitusnõukogu arutada.

Mõnelt poolt on arvamist avaldatud, et selle küsimuse seletamiseks on küllaldane juriiskonsulti seisukoht. Kahjuks pole see nii. See küsimus kuulub säärase hulka, mille suhtes juristide arvamised diametraalselt lahku lähevad. Lõpulikult seletuse peab siin ikkagi andma vastav autoriteetne asutus.

Sotsiaalkindlustus ja kutseühingud.

E. H. Liit saatis kutseühingutele haigekassade 9. kongressi vastavad resolutsioonid.

Sellele on vastanud *Tartu Töölisühingute Keskliit* järgmiselt:

Meil on au teatada, et Tartu Töölisühingute Keskliit ühineb täiel määral haigekassade IX kongressil vastuvõetud resolutsiooni „Sotsiaalkindlustus ja kutseühingud“ punkt 4. ja 5. avaldatud seisukohtadega.

Proletaarlikel tervitusil (allkirjad).

Tartu Rätsepatöölise Ametiühisus vastas järgmiselt:

Tartu rätsepatöölise ametiühisuse juhatuse teatab Teie kirja peale, mis nr. 144 all saadetud, et oleme täiesti solidaarsed haigekassade IX kongressil sotsiaalkindlustuse ja kutseühingute resolutsiooniga („Töö ja Tervis“ nr. 6 lhk. 108).

(Allkirjad.)

Sotsiaalkindlustusest välismail.

Arstiabi puudusi Venes.

Vene haigekassade ametlik leht „Voprosõ Strahovanija“ toob hulga näiteid arstiabi puuduste kohta. Näiteks suur tööstusraioon Kusbass. Siin on Anshero-Sadlhenski, kus 22.000 kindlustatut, neist 12.000 mäetöölise, 2500—300 ehitustöölise jne. Arstiabi antakse kahes ambulantsis ja kahes haigemajas. Ambulatooriumi ruumid on kitsad, sisehaiguste kabinetis võtavad haigeid vastu 2—3 arsti, ühel ja samal ajal mehi ja naisi. Kära ja käimine takistab arstide tööd. Pole arste-eriteadlasi ja närvihaiguste, nina-, kõrva- kurguhaiguste ja muude erialade tarvis. Haigemajasse ei saa kõiki haigeid ruumipuudusel vastu võtta. On kokku 140 voodit, neist 15 talupoegadele. 2,15 voodit 1000 inimese kohta on vähe.

Juba 1929. a. alustati uue haigemaja ehitamist, kuid seni pole veel valmis.

Vigastuste arv tööliste keskel kasvab: 1000 inimese kohta oli 1930. a. — 18,2 tööõnnetust ja 177,8 abirahapäeva, 1931. a. jaa-

nuarist — märtsini 19,8 tööõnnetust 208,7 abiraha päevaga.

Sept. 1930. kuni maini 1931. a., 8 kuu jooksul saadeti launapoole kuurortidesse 44 inimest, kõik udarnikud, füüsioterapöidilisesse instituuti Tomski 119, neist 105 udarnikud, rünnaktöölised.

Ka kolhoosides on arstiabi puudulik.

Näiteks 50 kilomeetrit Magnitostroit eemal on teravilja majapidamine, kus viljakogumise ajal kuni 1500 inimest, talvel 665 inimest töö. Siin on vaid velsker, kes peab ühtlasi olema kirurgiks, günenoloogiks, neuropatoloogiks ja ämmaemandaks. Märtsikuus tulid juurde 2 velskerit, ja alles aprilli keskajal tööhooajaks ka arst.

Haigete paigutamiseks puuduvad sündsad ruumid. Haiguste arv on küllalt kõrge: jaanuaris oli 660 inimese kohta 487, veebruaris 850 inimese kohta 557 ja märtsis 867 inimese kohta 656 haiguspäeva.

Sotsiaalkindlustuse kulud Venemaal

oli ühe kindlustatu kohta 1930. a. 114 rbl. 22 kop., 1931. a. — 129 rbl. 22 kop.

Töökaitse.

Tööstusliikude kätiste tööaja seadus

võeti riigikogu poolt vastu ja hakkab 1. sept. maksma. Suuremaid muudatusi ta ei too. Tööaja üldine lühenemine selle seaduse alusel on enam kui küsitav. On ettenähtud 8-tunniline tööpäev ja 48-tunniline tööädal, kuid ületundide tegemiseks on tehtud suuri soodustusi, eriti õlikivitööstusele ja ka metallitööstusele. Inspektsiooni mõjuvõimu on seni maksva määrustega võrreldes tunduvalt vähendatud.

Seaduseelnõus tehti riigikogus need muudatused, mille kohta hariduse- ja sotsiaalministeeriumis hiljem kaubandus-tööstuskoja esindajatega kokku oli lepitud.

Seaduseelnõu üksikasjalise ülevaate ja arvustuse toome järgmises numbris.

Kätiste töölistkonna asutise seadus

võeti riigikogus vastu. Selle järgi valitakse kätisvanemad tööstusettevõtetes, kus vähemalt 25 töölise. Seni maksva seaduse järgi olid töölisvanemad ka neis ettevõtteis, kus vähemalt 10 töölise. Uue seaduse maksmahakamisel kaotavad reas ettevõtteis töölised omale vanema valimise õiguse, mida tuleb hinnata kui reaktiooni. Ka muidu sisaldab seadus võrreldes seni maksva korraga kitsendusi. Ainuke täiendus on — sanktsioon, mis seni puudus.

Ka seda seaduseelnõu muudeti riigikogus

väga põhjalikult — vastavalt neile kokkulepetele, mis haridus- ja sotsiaalministeeriumis kaubandus-tööstuskoja esindajatega hiljem sõlmitud. Nõupidamistest kaubandus-tööstuskoja esindajatega võttis osa ka kutseühingute keskliidu esindaja.

Ka selle seaduse kohta toome üksikasjalise ülevaate ja arvustuse järgmises numbris. On väga õpetlik teada, kuidas meil sotsiaalseadusi tehakse, aga ka tööliikumise ja sotsiaalseadusandluse ajaloo seisukohalt tarvilik.

Tööpuudus.

Tööpuudus Ungaris.

Ungaris on töötuid tööstuses, kaubanduses ja transpordis vähemalt 150.000 ja põllumajanduses 300.000. Põllumajanduses on üldse 750.000 töolist, teistel majandusaladel umbes samapalju. Nii on Ungaris tööta $\frac{1}{3}$ proletariaadist.

kaubanduses ja transpordis umbes 200.000, see on umbes pool Bulgaaria töölistest.

Tööliste seisukorda halvendab äärmiselt madal töötasu, mis küll märksa kõrgem on kui Eestis.

Jugoslaavia tööoludest.

Jugoslaavias valitseb diktatuur ja rahvas

Suve hädaohud varitsevad: töös ja tegevuses — päikesepiste, metsas ja aasal — mürkmadu, väljas — erilased, parmud ja teised kärblased, vees — uppumisesurm.

Tööpuudus Bulgaarias.

Bulgaarias on elanikke 5 miljonit. On põllumajanduslik riik, kus tööstus vähe arenenud. Tööstusealadest on enam arenenud tubaka- ja kivisöetööstus. Töötuid on tööstuses,

ägab sõjaväelaste saapakontsa all. Töötuid on seal umbes 200.000, kui aga põllutöölisi juurde arvata, siis 300.000—400.000.

Töölisi on Lõuna-Slaavias umbes 1.500.000.

Mitmesugust.

Esimene abi uppumisel.

Eesti Tervishoiu Muuseumi väljaandel on ilmunud suur seinaplaat „Esimene abi uppumisel“, mida soovitatakse välja panna ja-damates, laevadel, supelkohtades, sildadel jne.

Plakat on trükitud hääl poolkartong-paberil, 7 pildiga, suures 51×70 sm., hind 15 snt. Plakati võib saada E. Tervishoiu Muuseumist, Tartus, Pepleri tän. nr. 32.

Keskkoollide koondamiseks

suleti hariduse- ja sotsiaalministri ettepanekul rida keskkooli, ühendati neid ja kaotati

osa klasse. Selle saatuse osaliseks said eestkätt maakoolid.

Nagu nüüd selgub, jääb osa neist koolidest siiski ka edaspidi tegutsema, eraalgatusel ja omavalitsuste toetusel.

On arvata, et selle koondamise läbi tehtud vead juba lähemate aastate jooksul parandatakse.

Kuigi nii alg-, kui ka keskkoolide vastu demagoogiat tehakse, ei saa tolgi alal koondamiseaktsioon, mis on sisult reaktsiooniline ja haridusvaenuline, kuigi kaua kesta.

Keskkooli suhtes on tööliklassi nõudmine endine:

Keskkoole asutatagu niipalju, kuipalju leidub haridusehimulisi algkoolilõpetajaid, kel on andeid ja eeldusi edukaks edasijõudmiseks keskkoolis.

Keskkoool olgu kättesaadav kogu rahvale. Selles mõttes tuleb eelistada keskkoolide avamist maale, maakonnalinnaadesse ja alevitesse.

Kahjuks on praegune minister talitanud selle nõudmise vastaselt, ignoreerides isegi selle partei kongressi otsuseid, kuhu ta ise kuulub.

Endiste gildede varade jaotamine

vastava seadusega jäi riigikogus sügiseks. Seaduseelnõu järgi lähevad need varandused kaubandus-tööstuskoljale, börsikomiteele ja kogukonnale. Meie arvates pole see jaotus õige ega õiglane. End. gildede varandustest, just ka kinnisvaradest, peaks tarvilik osa minema töölisühingutele — töölismajade tarvis. Ülejääv osa võib jääda riigile, ehk anda omavalitsustele.

Kaubandustööstuskoljal ega ka börsikomiteel pole neile varandustele mingit sisulist ega kõlblist õigust.

Seisuslikkude kodade hooaeg.

Samal ajal, kus kihutustööd tehakse põhiseaduse ja valimisõiguse muutmiseks, riigikogu mõjuvõimu vähendamiseks ja rahva omavalitsusasutuste kaotamiseks, millelele kihutustööle rakendatud isegi mõned sõjaväelaste organisatsioonid, samal ajal katsutakse kaubandustööstuskolja kõrvale upitada uusi seisuslikka asutisi. Põllutöökoja seadus võetigi juba vastu. Selles koljas on valimisõigus neil, kellel vähemalt 5 ha põllumajanduslikult kasutatavat või vähemalt 1 ha aiamaad on väljaspool linna ja alevi piire. Sellel koljal on laialised ülesanded ja sadadesse miljonitesse ulatavad riigirahad kasutada. — Riigikogule on esitatud sellele lisaks ka käsitöökoja seadus, kuhu kuuluksid iseseisvad käsitöölised, ning kesk- ja väiketööstuse ettevõtjad. Seega saaksid viimased kaks koda: nad on juba kaubandus-tööstuskoljas. Käsitöökoja ülesanne oleks muuseas ka vahetalitamine tööliste palkamisel, arvamiste avaldamine neid alasi puudutatavate seaduste ja määruste kohta, kutseoskuse ja tegevuse järelevalve jne.

Kõneldakse ka tööliste, advokaatide ja juristidekoljast.

Koolisundus.

Riigikogu poolt võeti 16. juunil 1931. a. vastu rahukohtu nuhtlusseaduse täiendamise seadus, mis järgmine (RT. 52):

Rahukohtu nuhtlusseadus (VSK XV k. 1914. a. väljaanne) täiendatakse §§ 144² ja 144³ järgmises redaktsioonis:

§ 144². Süüdlast koolikohusliku lapse õppeajal palgalisse teenistuses võtmises sellekohase loota või teenistuses pidamises antud loa vastaselt, karistatakse: rahatrahviga mitte üle viiekümne krooni.

§ 144³. Lapse vanemat või lapse eest hoolitsevat isikut, kes süüdlane selles, et ta jättis täitmata seadusega nõutava koolikohustuse mõjuva põhjusega või ei võtnud abinõusid tarvitusele lapse korratu koolikäimise

kõrvaldamiseks, karistatakse: rahatrahviga mitte üle viiekümne krooni.

Ka varem oli koolisundus maksmas.

Tervishoiunõukogud Tshehhoslovakkias.

Tshehhoslovakkia tervishoiuministeerium on esitanud elnõu, mille järgi luuakse tervishoiunõukogud. Peale riiklise tervishoiunõukogu oleksid sellased asutused veel maa- ja linna tarvis. Neis asutuses antakse esitus ka haigekassadele. Eesti tervishoiunõukogus haigekassadel esitust pole, mida ei saa õiglaselt ja otstarbekohaselt lugeda.

Küsimusi lugejatele.

Et lugejate seisukohti küsimuste ja nähete kohta teada saada, avaldab toimetus vahetevahel küsimused, millele vastata palub.

„Töö ja Tervise“ eelmises (juulikuu, nr. 7) numbris ilmus esimesel küljel F. Toidse pilt: „Ema ja laps kapitalistlikus ühiskonnas“.

Toimetus palub seda pilti vaadelda ja vastata alljärgnevatele küsimustele:

- 1) kuidas mõjub teile see pilt?
- 2) mis ütleb ta Teile?
- 3) kas allkiri on õige?

4) kuidas saaksime teha, et säärased pildid kaoksid ja jääksid vaid niisugused, nagu „Ema“, „Töö ja Tervises“ nr. 6, lk. 91?

Kas raudteelased-pensionärid saavad priisõidupileteid?

Raudteeseaduse § 7 p. 5 järgi antakse isikule, kes raudteeteenistuses omandanud pensionisaamise õigused — mitte üle 6 maksuta sõidupileti aastas, mille hulka ei arvata tähtjalisi pileteid kooliõpilastele algkoolis käimiseks.

Surma lõikus.

Surmajuhused Narva Üldise Haigekassa liikmete hulgas 1. I. — 30. VI. 1931. a.

1) **Pruun, Juhan**, 49 a., abielus, leinama jäi naine, töötas J. Helderi malmitehases töölisena, suri 22. I. 1931. a. kopsupõletikku.

2) **Dankmann, Eugen-Johannes**, 47 a., abielus, leinama jäid naine ja laps, töötas „Franz Krulli“ töölisena, suri 19. II. 1931. a. südame haigusse.

3) **Tšetverikov, Nikolai**, 36 a., lahus, töötas Eesti Kivi-õli a.-ü. ametnikuna, suri 24. II. 1931. a. südamehaigusse.

4) **Juntsov, Viktor**, 26 a., vallaline, töötas J. Lepitsa pagaritööstuses pagarina, suri 16. IV. 1931. a. enesetapmise teel.

5) **Hindriks, Hans**, 71 a., lesk, töötas J. Helderi malmitehases töölisena, suri 29. III. 1931. a. kopsupõletikku.

6) **Malaschina, Feodora**, 47 a. abielus, leinama jäi naine, töötas G. Lissakovi ehitusettevõtte töölisena, suri 17. III. 1931. a. kõrva-põletikku.

7) **Välja, Johannes**, 32 a., abielus, leinama jäi naine, töötas Narva Üldise Haigekassa ambulatooriumis velskerina, suri 24. VI. 1931. a. tiisikusse.

Tegev toimetaja *L. Johanson*, kaastimetaja *Aug. Gustavson*.

Vastutav toimetaja: *L. Johanson*.

Väljaandja: *Eestimaa Haigekassade Liit*.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. nr. 31.